

„R A J A.“

4. PRISEGA.

Ti, ki so pokorni ti svetovi,
 Služijo ti zemeljski rodovi,
 Pred teboj trepeče slednja stvar;
 Ti človeške sodiš sam osode,
 Dvigaš, ponižuješ v prah narode,
 Čuj naš glas, nad zvezdami vladar!

Kličemo v molitvi te očeta,
 Tvoja naj godi se volja sveta,
 Tvoje se česti ime povsod!
 Zver dobrote vživa tvoje roke,
 Čuj uboge svoje nas otroke,
 Reši nas pogube, o gospod!

Pred obličjem tvojim tu klečimo,
 Sužnje roke kvišku ti molimo,
 Milostno obrni v nas oko!
 Bleda naša glej, upala lica,
 Napolnila mero je krivica,
 Sužnji jarem žuli prehudó.

Sila sili nas na boj nemili,
 Za svobodo homo se borili,
 In za sveti križ, navdušen roj;
 Vse terpljenje že smo preterpeli,
 Zmago ali smert nam ti podeli —
 V boj kervavi gremo, smertni boj!

GOSPOD MIRODOLSKI.

II.

Po poludne je bilo, lep poletni dan! Gorko je pripekalo solnce z jasnega neba: vendar vse živo je bilo po Tihem dolu; mlado in staro se je gibalo in trudilo po njivah in travnikih. Malo je motilo pridne delavce, da so jim tekle znojne kaplje po čelu in po licih. Vse je bilo veselo; dobra je bila letina, vsega obilo!

Na nizkem griči ob Tihem dolu, v majhni prijazni koči bila je ženica sama doma. Njej ni bilo treba truditi se v vročini na polji. Majhna je bila njena lastnina: hišica, kočček verta, dvě njivici, to je kmalo obdelano in preskerbljeno. Vendar vesela je ženica, kakor težko kedó po vsem Tihem dolu. Svojega sina pričakuje in kakega sina! S takim se ne more ponašati najbogatejša, najoblastnejša Tihodolčanka. Poročil ji je, da pride; povedal ni na tanko ne ure ne dneva; vsak čas ga pričakuje. O ti blaženo materino serec! S tabo se primerjati ne more, kar je najlepšega, najblažjega vstvarila nebeška modrost in dobrota; ti si pravi biser vesoljne stvaritve. Iz tebe izhaja dobrodejna gorkota, katera oživlja vse človeštvo; iz tebe izvirajo vsi blagi čuti, ki dvigajo človeška serea; ti si življenja vir, ki ne usahne. S tiho radostjo te gledajo — lepše prikazni ne vidijo na zemlji — izveličani nebeški duhovi, tvoje veselje, tvojo žalost, tvoje hrepenenje in tvojo ljubezen! —

Svojega sina pričakuje mati, ki ga ni videla že tako dolgo. Koliko se je trudila, koliko je terpela v svojem življenji; zdaj bode konec truda in terpljenja. Mirno, brez skerbí bo živela v svojih starih letih na njegovi strani, saj jo ima tako rad, česti jo pred vsem svetom, priprosto kmečko ženico, da si je tako učen, imeniten gospod, kateremu se vse odkriva; bolj ne more rad imeti in čestiti sin svoje matere, če je še tako lepa in bogata gospa!

Vse je že lepo omito in posnaženo po hiši, vse v najlepšem redu; vendar skerbno materino oko vedno zapazi še kaj, kar ni na svojem mestu. Kolikokrat je že obrisala svete podobe na steni in razpelo v kotu, vendar je že zopet vse oprášeno. Velika javorova miza v kotu ne zdi se ji še dovolj bela, da si jo je tako skerbno odergnila z drobnim peskom, in ón-le stolček tudi še prav ne stoji. Tako se kreta in suče srečna ženica, pesiček jo pa gleda; pametna žival je, dobro vé, kaj se verši, kogá pričakuje mati; kako bi ne vedel, tolikrat mu je že povedala ženica, saj nima nikoga, da bi z njim govorila o svoji sreči. In on vse umé, to se vidi, zvesto spremlja sè svojimi bistrimi, umnimi očmi vse njeno delovanje, vesel je z njo, samo da ji pomagati ne more. Ali kaj je to?

Kakor blisek šine skozi odperte duri čez vežo na vert! Mati vé kaj je to! Urno naproti! Ko ga zagleda pred hišo, obstoji, kolena se ji šibé! Gledata se mati in sin, molčé; človeški govor nima besede, da bi povedala, kaj čutita mati in sin, ki se ljubita, ki se vidita zo-

pet po dolgi ločitvi. Molčé si podasta roké; rada bi govorila srečna ženica. a jok ji gerlo zapira, in tudi sinu udereti se debeli solzi po moških liceh. Molčé gresta v hišo.

„Kako nenadoma si prišel, prav prestrašila sem se te! Truden boš in žejen, vročina je huda in daleč od terga do nas. Sédi in odpočij se; precej bom tukaj.“

Predno je sin prav utegnil ozreti se po sobi ter videti, kako je vse snažno in lepo, že stoji na mizi pred njim skleda sesédenega mleka in dva debela kosa kruha, belega in črnega.

„Če ga še rad ješ? Nekedaj si ga rajši imel, kakor ne vém kaj.“

„O rad, rad, mati! Bolj bi mi ne bili mogli vstreči; pravo poželenje sem imel po njem; ali takega pa tudi človek ne dobi na svetu, kakor pri vas, mati! Prav v slast mi pojde.“

„Pa črnega kruha si vselej hotel imeti zraven, ali naj ti ga zadrobim? Ali, če hočeš rajši, pa belega! Dejala sem: Iz mesta pride, tam ljudjé samo bel kruh jedó, tudi belega mora imeti, — kakor hočeš.“

„Črnega, črnega, mati, v mleko; jaz se nisem izpremenil; kar sem nekedaj rad imel, imam rad tudi zdaj. A tudi belega se ne bodem branil, po mleku; jedel sem mnoge matere kruh, a takega ne zna peči nobena ženska na svetu, kakor vi, máti!“

„Začni nu, da se ne ugreje.“

„Že jem, mati! Kaj pa Breza, kako se ima?“

„Dobro! Pridna kravica; rada jé in mléka zmerom dovolj, do ostanka; pa telička imamo, tega nisi še videl; lep junček je.“

„Tega moram pa iti precej pogledat.“

„Malo vendar še poterpi; toliko imam s tabo govoriti.“

„Jaz tudi z vami, mati! Veseli bodite, mati, zdaj je vse terpljenje pri kraju. Službo imam, dobro službo v mestu; in vi pojedete z mano. Nič dela, nič skerbi; jeli boste, kar se vam bo ljubilo, posedavali in poležavali, molili in v cerkev hodili. Nobeni gospé v mestu ne smé se boljše goditi.“

„Torej za učenika boš v latinskih šolah, latinsko boš učil, kakor so mi pravili.“

„Latinsko in gerško, mati, in druge čudne reči!“

„Tu je treba veliko učenosti; gospod profesor v latinskih šolah, to ní tako, kakor naš gospod učitelj v tergu; tam se učé za duhovne, jeli.“

„Za duhovne, za zdravnike, doktorje in druge učene možé.“

„Koliko si moral, sirota, učiti se in truditi, da si prišel do tega visokega stanú. Veš, zdaj ti lahko povem; moja skrivna želja je bila pač, da bi te videla kedaj pred oltarjem; nič ne dé, tudi ta stan, ki si ga izvolil, je lep stan; tudi v njem se lahko bogú služi; bog ti daj srečo, saj si je vreden, ker si tako dober otrok. O da ní mogel Martin doživeti té sreče, zaslužil bi jo bil; bil je dober mož. Naj bo, kakor je božja volja; kar bog stori, vse je prav storjeno; gori je pri očetu in veseli se tudi tam najine sreče.“

„Kako se vam je godilo, mati, kar se nisva videla? Kaj gospod Mirodolski? Ali vas je obiskaval?“

„Kader utegne, pride pogledat gori; o to ti je blaga duša; kako prijazen je z mano, kako skerbi zame; brat ne more lepše ravnati sè svojo sestro; rada bi mu šla v časi kaj pomagat pri hiši, ali ne terpi, da bi se prijela kakega dela. In hčerki — skoraj vsak dan prideti k nam. Lepo jih je videti, kako se obračati in sučeti po vertu, po hiši in po hlevu; kako veselje imati s kravico in s tëlkom! O ti ljuba, nedolžna, srečna mladost! Zmerom smo govorili o tebi; kako se ti godí, kaj delaš, kedaj prideš domú. To je bilo veselje, kader je prišlo kako pismo; po dvakrat, trikrat bilo je vselej prebrano. Veš, moj sin, kaj me je najbolj veselilo? — Ko si se vernil čez toliko časa zopet v svoj domači kraj, kam je bila prva tvoja pot? Jeli, da nisi bil še pri Mirodolskih?“

„Ne, mati!“

„Vidiš, saj sem vedela, k meni si naj prej prišel, pod nizko slamnato streho, k svoji stari materi; ne k nevesti svoji, lepi, ljubi nevesti, ki te tako rada ima, in ti jo imaš rad, saj je prav, tako je božja volja. Bog je resničen in pravičen, zvesto izpolnjuje svoje obljube. Spoštuj očeta in mater, govori zapoved, da bodeš dolgo živel in da se ti bode dobro godilo na zemlji. Tebi se bo dobro godilo, moj sin! Glej, kako nevesto ti je bog podaril? Pridno, dobro, imenitno nevesto. In lepa je tudi, lepa res kakor zora! Zora — ime res ní nič prav kerščansko; ali vse ne moreje biti Urše, Neže in Barbe! Gosposki ljudjé morajo imeti gosposka imena. Zora — lepo ime je, in zdí se človeku, kakor da bi ne mogla imeti družega imena. Srečen si moj sin, da boš imel tako ženo. To je pa tudi res, kakor je pridna in lepa, goršega moža si ne more želeti.“

„Dá, mati, srečen sem. Še to jesen, upam, bode vse gotovo; potem se preselimo v mesto, in lepo življenje bomo imeli, če bo božja volja. Ona bo moja žena, ali vi boste moja mati in mati je vedno in pvsod prva! Dobra je Zora, spoštovala vas bo in rada imela, kakor hči svojo mater. Vi boste gospodinjili, kakor in kjer se vam bode ljubilo.“

„O!“ zavpije tu ženica, ki je bila ravno pogledala skozi odprto okence; „saj sem vedela, kaj bo! Tam-le gresti; hitro naproti!“

Nekoliko trenutkov — in združenih je bilo četvero srečnih ljudi. Umeknimo se, radogleda oči naj jim ne motijo tihe sreče!

B. M

ZGODOVINSKE ŽENE.

Znana je beseda pesnikova, da najboljša žena je ona, o kateri se najmanj govori. Da-si radi priznavamo resničnost tega izreka v navadnem življenji, bode nam vendar izpremeniti mnenje, stopivšim iz vsakdanje enakomernosti na polje zgodovinskega življenja, kjer se

sodijo človeštva osode; na veliki svetovni oder, kjer gledamo našega roda veselje in gorjé. Tu niso mile zornolice deklíške podobe, tu niso verle hišne matere umno gospodinjijoče v tihem domačem krogu; tu so krepki duhovi ženskega spola, ki zbujajo našo pozornost sè svojo krepko voljo, s krepkim dejanjem svojim; z eno besedo: glasovite žene zgodovinske.

Človeštva velikani so v življenji narodov to, kar so v deželi visoke goré, ki dajó svojemu kraju pravi značajni obraz. Zanimivo je torej spoznavati jih, zlasti, ako so ti velikani — ženske. Zanimive so njih posebnosti same ob sebi, in po njih je tudi soditi mogoče, káko je bilo življenje in stanje njihovega spola v narodu, in vsled tega, na káki stopinji izobraženja je bil ves narod. Saj je resnica, katere tajiti ni uoči, da narodi, kateri ne priznavajo ženski primerno visoke veljave, živé v temi in sirovosti, ali pa boleljajo o izprijeni omiki. Kakoršna žena, tako družinsko življenje, taka vesoljna moralnost, táko vse ono vplivanje nepokvarjenega ženstva, katero je izkusil skoraj vsak velik mož, katero je slavil pervak nemških pesnikov, Göthe, zajemajoč iz globokega vira svojega življenja v zadnjih besedah svojega Fausta, rekoč:

Večna ženstva moč
Dviga nas kvišku.

Začnimo svoje premišljevanje z jutrovo deželo, zibelko človeškega roda, sedežem prvega bogočastja. Pustivši tu na stran Indijo in Kitajsko, deželi, kateri sta bili zaradi svoje geografične leže ter posebnosti svojih prebivalcev brez dejanjskega vpliva na zgodovino svetá, videli bomo takoj, da so bile v vseh jutrovih deželah žene v starih časih, kakor so še dandanašnji, na naj nižji stopinji; da haremsko ozračje po naravnih postavah ní moglo roditi imenitnih žen, in jih tudi zdaj ne more. Tu nas ne sme motiti, da zgodovina, ali prav za prav: basen, pripovedka, govori o velikanski vladateljki, pod katere pogumno roko se je neki zgodaj razcevelo kraljestvo ob reki Tigridi — Asirija. To je prikazen z vencem nesmertnih basni obdana — Semiramida. — Ljudska pripovedka in po njej helenski zgodovinopisci imajo Semiramido za hčer feničanske ribje boginje Derketo in za soprogo Nina kralja, po katerega smerti je mogočno vladala vso sprednjo Azijo, zmagonosne zastave nesla do Inda reke, z velikanskimi stavbami slavila si ime ter slednjič v golobovi podobi zletela k bogovom. Semiramida je idealna podoba, „v kateri se družijo lastnosti najbolj čislane v jutrovi deželi: ženska lepota in moška krepkost, nezmagljiva ljubeznjivost in vojaška pogumnost.“ Todá ravno to združenje tako nasprotnih si lastnosti, v zvezi z očitno izmišljenimi, čisto fantastnimi posamnostmi, naklonilo je novejše zgodovinopisce, da jim Semirada ní resnično zgodovinska oseba, nego ne več jasno razločna zmés resničnosti, basni in vérskega mita, v kateri se mitovrnosti prisvaja največi, glavni vpliv. To je videti tem resničneje, ker asirski zagospodpisi (Keilinschriften) ne poznajo ne Nina ne Semiramide. Moško-ženska božanstva imela so, po Dunkerjevi opazki, po vsej

sprednji Aziji posebno unete čestitelje in tako si je v prvi versti misliti tudi moško-žensko Semiramido (in njej nasproti žensko-moško podobo Sardanapalovo.)

Druge ženske azijske zgodovine morejo si prisvajati zgodovinsko realnost, a nikakor ne zgodovinske velikosti; one so, kakor Atosa, soproga Dareja I. in Parizatida, soproga Dareja II. sama haremska bitja brez moralne velikosti, katera imajo svojo važnost v zgodovini vsled popačenosti perzijskega dvora, a nikakor vsled imenitnosti svoje osebe.

(Dalje.)

Fr. Šuklje.

S L O V Ó.

1.

Slovó ti sólzna moja pesem peva;
Ko čula gláse boš sladkó ubrane,
Ni čudo, če sercé ti kateri gáne, —
Iz njih ljubezen moja vsa odméva.

Ljubezen, ki samá le zánjo véva,
Kakó so kratke, oh, ji ure dane!
A sólza iz očesa mi ne kane,
Da-si mi v žalosti sercé medléva.

Solzé bi te mordà genile vroče,
Kar sem izgubil, več mi ne bi dale:
Ljubezni *izprosití* ni mogoče!

Zató ne bodem prosil, — dni ostale
Spomin mi bo hladil gorjé pekoče:
Oči so tvoje kratko mi sijále.

2.

Oči so tvoje kratko mi sijále:
Ko mavra se prikaže sedmobjna,
Oblakov čeda vmika se nebrojna,
Ki stréle so iz njih se prej kresále;

Morjé upokojí grozeče vale,
Pod jasnim nebom ziblje se postojna:
Takó so v persa burno nepokojna
Oči mi tvoje sladki mir vlivále.

Po sreči ni sercé mi hrepenélo,
Strasti nevihte z njim so se igralé,
Ti tamno pomirila si kerdélo.

Zdaj so njih sile zopet me napále.
Sercé mi več ne bo mirú imélo:
Besede vendar ti ne rečem zále.

3.

Besede vendar ti ne rečem zále;
Káj poterpljénja si iméla z máno!
Terpela kakor angelj z voljo vdáno.
Ko v meni so erinije divjále!

Solzé so zorno lice tvoje prale
Skrivaj, da nama le je bilo znano!
Da bi genile mi sercé zdívjáno:
Zastonj! prej omečila drob bi skale.

Prepozno zdaj mi grénko je kesánje;
Ne obudé ljubezni, ki minéva,
Solzé in prošnje, bridko zdihovánje.

Da-si bežale so pred svitom dneva.
Za kratke, blagodejne, sládké sanje
Sercé ti hvalo peti mi veléva.

4.

Sercé ti hvalo peti mi veléva;
Bolník, ki spavati vso noč ne more.
Kako težko rumene čaka zore,
Ter lene ure zdihujóč preštéva.

A ko za zvezdo zvezda obledéva,
Ko v zlatem svitu verh žari se góre,
Ko luč in rádoost polni vse prostore:
Tedad se up budí mu, da okréva.

Bolník sem jaz, — ti blagega zdravila,
Ki v serci up in novo moč zbudéva,
Z ljubeznijo si v serce moje lila.

Sercé brez upa zopet mi boléva,
Ker ti si brez tolažbe ga pustila;
Kar sem terpel, naj pesem razodéva.

5.

Kar sem terpel, naj pesem razodéva:
Kervavo križ težák mi žuli ráme,
Pušice vse leté strupene náme,
Kar vbogí rod človeški jih zadeva.

Terpi ves svet, kár sonce ga obseva:
Kedór živeti, on terpéti jame;
Da zemlja spet ga v svoje krilo vzame,
Spremljálka zvesta je človeku reva.

Gorjé mu, ki imá sercé otroka!
Solzé mu bodo često lice prale,
Kedor se z vsakim jokajočim joka.

Temné močí so nam življenje dale!
Da vódi svet ljubezni rahla roka;
Lepé so sanje zgodaj mi zbežále.

6.

Lepé so sanje zgodaj mi zbežále.
Ko zemlja je človekova lastnina,
Veselja se mi zdela domovina,
Sladké so náde serce mi zibále.

Prezgodaj so izkušnje mi kazále,
Človeški rod ní bratovska družina,
Terpljenja zemlja je in solz dolina!
Mladosti sladke sanje so legále!

Ljubezni ní mej brati in naródi;
Vsak sebi išče prida le in hvále,
Vsak milo sebe, ostro brata sodi.

Nebeških zvezd, ki so mi prej sijale,
Rešilna luč me v nóči več ne vódi;
Temé po potih mojih so nastále.

7.

Temé po potih mojih so nastále;
O blagor, komur náde luč še sije,
Močí mu nóve v trudne ude lije!
A meni náde vse slovó so dale.

Vir, brez imena dete divje skále,
Od kámena do kámena se bije;
Tako brez rodovine, domačije
Po svetu tavam jaz, brez graje, hvale.

Kar bilo je, tenká mi krije mréna,
Kar bode, — plašč naj tamni mi ódeva,
Ne mika up me, — prazna vse je pena!

Da cvet se brez sadú mi obletéva,
Neganen zrem, vse mi je brez pomena:
Od vseh strani praznota v mene zeva.

8.

Od vseh strani praznota v mene zeva!
O domovina, sladka moja mati!
Da mogel zá-te bi življenje dati,
Boril bi se z močjó, serénostjo léva.

Življenje! ona ti ga ne zahteva;
Če družega ji nimaš darováti,
Kri tvoja ji ne more pomagati;
Življenje ti je brez veljave, reva!

Nesreče v mé naj trešči vsa togota,
Krepkó moj duh razvil bi zopet krila;
A strašna, strašna je sercé praznóta!

Kam naj bežim, kje iščem naj rešila?
Zapustil znana mej ljudmi sem pota,
V narave krilu sem iskál zdravila.

9.

V narave krilu sem iskál zdravila;
Ko blaga sapa diha pomladanja,
Germ zeleni, drevó cveté, poganja,
Vijola nežno nedro je razvila.

Metulj po cvetji gibka ziblje krila,
Pojóč družico vabi kos, najmánja
Radúje stvar se, sladke sanje sanja,
Pomlad ljube zen je povsod rodila.

In tí, sercé, bi se ne radovalo
Na lepi zemlji, nam v veselje dani?
Ljudi pozábi in kar si prestálo!

Slovó sem družbi dal, predobro znani,
V samoto šel, a izpoznál sem kmalo:
V naravi ní pomoči serčni rani!

10.

V naravi ní pomoči serčni rani;
Sovraštva vse je polno in prepira;
Žival močnejša slábejšo zatira,
Ia kakor more, vsaka stvar se brani.

In kakor more vsaka stvar se hrani;
Povsod pravica iz močí izvira,
Kar čas sezida, zopet čas podira,
Ljubezni tu zakoní so neznani.

Sovraštvo, vojska tu divjá kervava,
Brez milosti tu vlada kruta sila;
Brez čúta je, brez serca je narava!

Tedáj iz tmé si ti mi prisvetila;
Oj sladka zvezda, sladka izkušnjáva,
Ti mogla si mi dati tolažila!

11.

Ti mogla si mi dati tolažila!
Sin izgubljen po širnem svetu tava,
Sercé mu ranjeno je, bolna glava,
Obupa noč mu dušo je zavila.

A zvezd mu ena, glej! še ni vtonila:
Podoba sladka pred očmi mu plava:
Domá ga mati čaka, vsa težava
V zavetji mine máternega krila.

Takó sem ranjen iz življenja boja
Pribežal k tebi jaz, na tvoji strani
Zdravila upal najti in pokoja;

Tolažbe, ne veselja, ki vpijani. —
Motila me je zadnja nada moja:
Vsi upi zdaj so meni pokopáni.

12.

Vsi upi zdaj so meni pokopáni.
Ko jésen pride, pérje drevju véne,
Merjó cvetice od slané strupéne,
Mertvo je vse po gozdu in poljani.

Škerjanec vmika se hripávi vrani,
Nad poljem sape brijejo ledéne;
Ko mráz v okove vklepa vse jeklene,
Zastonj sercé otožnosti se brani.

Življenja vendar si zató ne grêni!
Škerjanca pesem bo se spet glasila,
Logóvi, gozdi bodo spet zeléni.

Kdor je nesrečen, upa vsak tešila;
Pomlad in sreča se ne verne meni,
S tebój se zadnja mi je zvezda skrila.

13.

S tebój se zadnja mi je zvezda skrila.
Ko z vetrom val bori se, ladja stoka,
Sercé pomorniku ne vpade, roka
Rešilnega ne izpusti kermila.

Ko ladja ránjena vodó je pila,
Okó ne vidi zémlje ne otoka:
Bogú izročá ženo in otroka,
Pusti kermilo — „z bogom, kočá mila!“

Boril sem se, doklér je bilo môči;
Umikam se nevihti razberzdáni,
Solzá nikdó za mano naj ne toči!

Kedór obupa, on se več ne brani;
Umaknem se, in če sercé mi počí:
Rokó podáj, ter zdrava mi ostani!

14.

Rokó podáj, ter zdrava mi ostani!
V besede té se žalost vsa mi zliva.
O z bogom blaga deva, ljubeznjiva!
Zastónj! solzá se mi okó ne vbrani.

In če so upi vsi mi razdejáni,
Saj nisi ti nesreče moje kriva;
Oj duša, angeljsko poterpežljiva!
Spomin ti večer serce moje hrani.

Vso srečo naj ti podelé nebesa,
Kar čutim, v serci naj ti ne odmeva,
Bridkost naj ne premaga te slovesa.

Ti greš na desno, moja pot je leva,
Ti solznega ne vidiš mi očesa,
Slovó ti solzna moja pesem peva.

Slovó ti solzna moja pesem peva;
Oči so tvoje kratko mi sijále,
Besede vendar ti ne rečem žále,
Sercé ti hvalo peti mi veléva.

Kar sem terpél, naj pesem razodéva.
Lepé so sanje zgodaj mi zbežále,
Temé po potih mojih so nastale,
Od vseh strani praznota v mene zeva.

V narave krilu sem iskál zdravila,
V naravi ni pomoči serčni rani;
Ti mogla si mi dati tolažila.

Vsi upi zdaj so meni pokopani.
S tebój se zadnja mi je zvezda skrila —
Rokó podáj, ter zdrava mi ostani!

PODERTNIK.

Podoba iz kmečkega življenja.

O s e b e :

Gregor, kmet; Barba, žena njegova; Tine, 7leten, Ančka, 5letna: — otroka; Kalán.

Kmečka hiša; večer.

(Konec.)

Kalan. Oče! —

Gregor (bridko). Ko bi bilo kaj pravice na svetu, ne godilo bi se nam tako! Moja žena in jaz, kako sva se trudila, delala in skerbela. Vse zastonj! Na stare dni bo nama prijeti za palico in iti po svetu. To je bridko, to je terdo! A kaj midva! Kaj bo z otrokoma! Otroka, še enkrat vama rečem, pojdiva spat, pozno je, pojdiva spat!

Ančka. Jaz bom čakala, da pridejo mati, tako me je strah!

Tine. Prosim vas še enkrat, oče, pustite me tukaj pri vas; jaz ne morem spati!

(Barba prinese vina, ter postavi ga pred Kalana.)

Kalan. Pojdite sim, oče, pijte!

Gregor. Le pij, Jernej; jaz nisem žejen!

Kalan. Žejen, žejen! Vino se ne pije samo za žejo (poskuša).

Vino ní napačno!

Gregor. Meni se ne ljubi piti!

Kalan. Tega mi pa vendar ne odrečete. Na moje zdravje! (terčita, Gregor se komaj vina dotakne.)

Gregor. Če mi hočeš kaj ljubega storiti, Jernej, ne vikaj me, koliko sem pa stareji od tebe?

Kalan. Stareji! Kaj starost! Vi ste mož, oženjen mož, veljaven mož; kaj bi se jaz z vami! Povsod in nikjer doma: po svetu prenašam svoje siromaštvo, klatim se; vbijam se po svetu, kakor voda od kamena do kamena; vi ste gospodar, imate svojo domačijo —

Gregor (bridko). *Svojo domačijo!*

Kalan. Imate jo še in — (vdari ob mizo) in še jo — toda pustimo to — vino je močno — ali sem pa jaz tako slab! — Oče Gregor! — pustite, da vas tako imenujem — Oče, jaz nisem hudoben človek, bog mi je priča; vendar, zdí se mi, da nisem ravnal, kakor je prav. Oče, vse vém, vse mi je znano! Ne bodite mi hudi, da nisem prej povedal, čudne muhe imam, ali slabega ne mislim; jaz nisem tako napačen človek, kakor bi mislil kedó! Vse mi je znano. Včeraj sem bil v Ljubljani, dobil sem v roke neke novine, redkokedaj mi pride kaj takega pred oči; radoveden nisem, in časa imam malo. Tu sem bral na zadnji strani, na tisti nesrečni strani, kjer se zapisujejo in razglašajo nesreče naše uboge dežele, strašna versta jih je in ne veseli se, kedor jih bere! — Tu sem bral tudi vaše ime! Urno opertim svojo staro prijateljico, edino na sveti, in hajdi proti Podlogu! Morebiti bi se pa vendar dalo kakó —

Gregor. Nam ní pomoči!

Kalan. Vendar, oče, beseda ni konj! Koliko vam bi bilo potreba? Vprašati se vendar sme —

Gregor. Kaj bi govoril! Ti si dober človek, Jernej, hvaležen sem ti, veseli me, da se me vendar še kedo spominja v moji nesreči, če mi tudi pomagati ne more!

Kalan. Vendar govorite!

Barba. Osem sto je dolgá — vse tistemu oderuhu na Griči, ki sedi in preži kakor pajek na muhe! Bog mi grehe odpusti! Saj ga poznate —

Kalan. Poznam, poznam, da bi ga ne tako! Torej osem stó!

Gregor. Bog sam večni vedi, kako smo tako globoko zagazili, da ní več rešitve! S težka smo živeli, res, vendar pošteno — zadene nas nesreča pri živini — saj veš, živina je malemu kmetu, kakoršni smo mi, edini gotovi denar — tu je vendar nekoliko priredbe za davke, za obutalo in kar je treba. Dve kravi, lepi kravi nam vzame v enem dnevu, v eni uri nesreča. Všli sta bili na jaro deteljo, potem pa pit — saj veš — začne ji napanjati, vse smo poskusili, kar nam je kedo svetoval, vse zastonj! obe pogineti v eni uri. To je bil začetek. Davke je bilo plačevati — denarja ne pri hiši; tu me zmoti sam hudobni duh, bog mi grehe odpusti! — Grem k tistemu skopuhu, tistemu oderuhu; posodi mi za silo — ali zapisati mu moram še enkrat toliko! Imel je mazinec, kmalo je bila vsa roka njegova — zdaj je vse njegovo! —

Kalan. Ní še njegovo!

Gregor. Danes ali jutri, to si je malo navskriž! Bog vé, da nisem bil zapravljivec; ne pijanec, ne igralec —

Kalan. Kaj boste, oče, saj vem! Vi niste, žalibog, edini poštenjak, kateremu se tako godi, ne prvi, ne zadnji. V hudih časih živimo, oče!

Gregor. Nesreča je odslej roko podajala nesreči; uglajen je bil pot do naše hiše. Zadnjič sem izgubil vse upanje, vse veselje; saj vse nič ne pomaga. Jutri zjutraj pridejo, vse nam prodadó! Trikrat toliko je vredna domačija, ali kedó bo kupával, treba je gotovine; vse bo njegovo, in mi pojdemo po svetu! —

Kalan. Zdaj smo še tukaj, in jutri — morebiti pa vendar ne bo vse njegovo; vsaj na pol zastonj ne! — Osem sto, pravite, je dolga?

Gregor. Vse njemu!

Kalan. Osem sto goldinarjev. (krepko potegne iz kozarca) To ní, kar si bodi! Osem sto „ranjšév!“ To niso mačkine solzé — kedó jih imá — imeti jih je treba! Sedite sim, meni nasproti, oče, da se malo posvetujeva, da káko ukreneva. Pojdite sim, mati, pijte; ne, jokati mi ne smete; jaz ne morem videti jokajočega obraza: samo to mi storite, mati, prav lepo vas prosim!

Barba (prime kozarec). Bog pomози!

Kalan. In vam, in meni in vsem poštenim ljudem, kolikor jih je še na svetu! — Nihče torej ne bo kupaval, pravite? Kaj pa, ko bi jaz!

Gregor. Ti, Jernej?

Kalan. Kaj me gledate? Jaz, jaz, Jernej Kalan, s Kozjega verha, gostača sin, vojak nekedar, zdaj pa kupčevalec, če tudi nosim opertiv blago od hiše do hiše: „Kúpite, kúpite!“ — pošten kupčevalec; zerno do zerna pogača! Vino, mislite, govori iz mene? Tri sto! — ne, tega veselja mu ne storimo! Do zdaj sem kupčeval sè samim drobižem, kaj, ko bi poskusil enkrat malo bolj na debelo, s kmetijami; več jih poznam, ki so se tako obogatili. Dobra kupčija, lepi dobički! —

Gregor. Ti torej bi poskušal? —

Kalan. Zakaj ne? gnal bom, dokler mi sapa ne uide! Tako v céno ne dobi te lepe, prilične domačijice, kakor misli. Videli bomo, tri sto zelenih! Jeli, dečko, kaj pa ti praviš? Kaj stojiš tam v kotu? Sim pojdi, med možé, poštenjake, da boš vedel, kaj so možjé! Nič se ne boj starega Kalana, če je tudi prej tako nemarno s tabo govoril. Razjezil sem te bil, ti si na kratko nasajen, majhen lonček hitro zavrè — nič ne dé, prav je, da ne daš, da bi se onegavilo s teboj. Veš, tisto kar sem prej govoril o tistih tvojih hlačicah — to je bilo samo zvijača, da bi kúp naredila. Dobre hlače so še, poštene hlače, bog daj, da bi jih še mnogo stergal v svojem življenji! Tudi mi moramo živeti! Približaj se, junak — bodiva prijatelja — na tvoje zdravje!

Barba. Pojdi, Tine, ker te kličejo — ne zamerite, Jernej, otrok ni vaju vina, nikoli ga ni še pokusil.

Kalan. Pa naj ga zdaj. Pij, dečko, da boš pomnil ta večer! (Tine pokusi vino.)

Kalan (čez nekaj časa). Ne, tako ni nič, premislil sem si — Tine. Premislili?! Saj sem vedel, da ne bo nič! —

Kalan. S kupčijo ne bo nič; kaj bi začel s hišo in zemljo? Sam sem, nikogar nimam na svetu. — Veste kaj? oče! Posodim vam tistih osem sto; nesite jih, zamašite žrelo oni zverini, in mir bo besedí. Ali bo tako prav, oče?

Gregor. Prav! kaj bi mi ne bilo prav, ako bi mi res to storil, — ali — kako ti bom vračal? Tega ne pravim, da bi bil denar izgubljen, saj bi bil na domačijo zapisan, ki je vsaj trikrat toliko vredna; res bi nam bilo pomagano za sedaj; ali, Jernej, ko bi ti kedaj denarja potreboval, ko bi se premislil, ko bi prišel na enkrat; Daj mi, verni mi, kar sem ti posodil; kaj potem? Bili bi zopet na starem; in drugič nas bi še hujše bolelo.

Kalan. Oče! govoriva eno pametno besedo, saj sva možá, dobra možá. Toda, na suhem smo, kakor vidim; nič prida se ne dá pri prazni posodi, mati! prosim vas, storite mi še to; pojdite še enkrat k sosedu; če že spi, nič ne dé; po vratih razbijajte, okna pobijte — vse Kalán plačal, vse mora po konci! (Barba gre.) Jaz bi

bil rad enkrat vesel, prav iz serca vesel — z dobrimi ljudmi vesel. Malo sem dobrega užil na svetu. Žalostna so bila moja otročja leta; nihče me ni rad imel, še starši moji ne, bog jim daj dobro! vse se je zadevalo ob-me, kakor ob kamen na cesti; dejali so, da sem hudoben, potuhnen otrok; nazadnje sem sam verjel, uterdilo se mi je serecé, začél sem sovražiti ljudi, nagajal sem jim, kjer sem mogel, bil sem pravi nepridiprav. (Barba pride z vinom.) O ko bi mi bil en sam človek na svetu pokazal prijazen obraz, dal mi dobro besedo, kako bi mu bil hvaležen! In — našel sem enega človeka, ki je imel vsmiljenje z mano, ki ni verjel, kar so govorili ljudje. Vi se ne spominjate več, oče, dolgo je že, a jaz nisem pozabil in ne pozabim, dokler bom živ. Sosed me je bil zatožil očetu, da sem mu sekirico ukrad, bog vé, da sem bil nedolžen; nagajal sem ljudem, a nikoli nisem se doteknil tujega blaga, bog mi je priča! Oče je bil osoren mož, bal sem se, skrival sem se ves dan, tudi zvečer nisem si upal domu; pribežal sem k vam, vi ste mi verjeli, da nisem tat; prenočili ste me, zjutraj ste šli k očetu, pregovorili, omečili ste moža — brez strahu sem se vernil domú. Tisto noč, ko sem ležal pri vas na svisljih, zgodila se je v meni čudna izpremembra; prebit je bil led, omečilo se mi je oterpreno serce; solzé se mi vderô, perve solzé, po licih; vso noč nisem zatisnil očesa; takrat sem prisegel skrivno, ali sveto prisego, da hočem biti priden, dober, delaven človek; in prisegel sem, da se hočem kedaj hvaležnega izkazati svojemu dobrotniku, da le dobim priložnost. Oče, ta priložnost je prišla. Nič posojila! Náte, tukaj le notri bo precej toliko, kolikor potrebujete, če je kaj več, tudi ne škodi! Vzemite, kolikor je treba, in nesite jutri na vse zgodaj tistemu nesrečnemu zaporčnemu človeku. Dajte mu še en petak po verhu za jezo; naj ga pije na Kalanovo zdravje, da mu jeza ne škodi. Kaj stojite, ter me gledate? Pil sem res, vendar vem, kaj govorim; tako pametno nisem še nikoli govoril v svojem življenji.

Barba. Jernej, govoriti ne morem, tako čudno mi je pri serci — ne vem, kakó bi —

Kalán. Ne besede, mati; tiho! pijte pa veseli bodite!

Gregor. Daj mi roko, Jernej!

Kalán. Roko pa roko! suho, koščeno roko, a pošteno roko!

Gregor. Obetal ti nič ne bom, Jernej, ali, bog mi je priča!

Kalán. Ohó, ljudjé! Kaj mislite, da bo to kar tako? Menite-li, da bom tako posipal svoj terdo zasluženi denar? Čujte, zdaj bom jaz govoril. Nič za nič! Ne pozabim se samega sebe ne, nikar se ne bójite. Vse sem dobro premislil in prevdaril. Nekoliko časa mislim še kolovratiti po svetu, potem se podam v pokoj! Oče tam-le gori pod streho imate izbo; to sem si izvolil za stare dni, ne bom vam delal bog vé kaj nadlege, miren sem in z malim zadovoljen. Pa kaj z vami govorim; tudi vam pride čas, da si bodete želeli pokoja; gospodarstvo izročite krepkejšim rokam: rod za rod, kakor perje za perjem na drevesu. Še kakih 12—13 let in drug bo gospodaril po

tej hiši; tam-le, oni junak, ki tako modro gleda, in misli, bog védi kaj. Pojdi sem dečko! S tabo mi je govoriti. Nu, kako bo? Ali boš dal kot staremu Kalanu: tisto izbo pod streho?

Tine. Vsa hiša bo vaša, vse bo vaše!

Kalán. Polagoma, polagoma, sinko! Ne obetaj preveč! Veš, poterpljenje ti bo imeti z mano, kakor z materjo in očetom; sitni so stari ljudje in hudomušni, težko je izhajati z njimi. Vendar nič se ne boj! Ne bom te preveč nadlegoval; pomagal ti bom, dokler bom mogel gibati, na polji, pri živini, kjer bo treba; derva ti bom klal, kosil bom, otroke zibal!

Tine. Ne vem, ali sem pijan, ali sem tako vesel — kar ukal bi od samega veselja!

Kalán. Daj mi roko, da boš mož beseda. Takó! Ali te smem malo za láse prijeti, da boš pomnil, kar si obljubil?

Tine (pomoli mu glavo). Le dobro potegnite! Ančka, pojdi sem, pa vesela bodi, vse bo naše, tudi Dima bo naša; jutri zjutraj jo ženeva na pašo! (prime kozarec) Bog živi strijca Jerneja!

Kalán. Jerneja Kalána s Kozjega verha!

B. M.

JVAN ŠLAVELJ.

II.

Pripoveduje se, kako srečo je Ivan Slavelj doživel kerstnega dné.

Ko je bila Meta malega Slavljja povila v plenice, položi ga v novo zibel in naredi mu križ čez čelo in usta. Potem reče:

„Molitve je treba, molitve!“

„Ta je prava, Meta, prav govoriš, Meta.“ odgovori oče Slavelj, ali kaj pravimo: odgovori? *zaupije* oče Slavelj, zakaj prišlo mu je iz dna serca.

„Oče, vi ste bogudopadljivi,“ pravi Meta: „bog vam pa je dal tudi prelep dar“ (in ozre se na spečega našega junaka). „Ali z darom pridejo tudi dolžnosti.“ pristavi, „da ga izredite duhovsko, kakor se pridiguje na prižnici, da ga na koncu sveta naš blagosnik ne obsodi in da ga ne zagledamo med kozli in med črnimi!“

„Da ga ne zagledamo med kozli!“ godernja oče Anton, ter si podpre čelo, težko čelo.

„Da ga ne zagledamo!“ reče Meta, potem pa se nagne k očetu Slavljju in pošepeta:

„Ali da se ne zgodi, imam gotovo pripomoč.“

„Gotovo pripomoč? praviš;“ in oče Anton povzdigne z radostjo oči. Meta pa privleče na dan obdelano molitvino knjigo in odpre jo na mestu, kjer so ležali v nji stari naočniki.

„Tu je,“ pravi s prepričanjem. Oboroži nos in prične brati:

„Molitvica in pobožni zdihljaji nad novorojenim otrokom!“

Počasi bere in navede vse dobrote, katere so sveti oče, papež Silvester, za to molitvico in za te zdihljaje podarili, „ako se izmoliijo z vrednim duhom, ter se moli deset „češena si Marij“ in ravne toliko „čast bodi“, ako se človek izpove in prejme kruh božji.“

Oče Slavej vzdihne stermeč o tolikem blagoslovu. Meta pa moli ter konča tako:

„In ti sveti križ in sveti les in sveti žebli in sulica presveta in vse svete relikvije in sveti ostanki, upijte na glas, da gledajo nebesa na ta novi ud udov svete cerkve z največim dopadajenjem.“

„Sedaj pa še zarotenje,“ reče in povzdigne glas:

„In ti „cerecerelus“ pogini, „cerecerelus!“

Tako se konča ta prekrepka molitvica, polna cvetoče pobožnosti in najlepšega duha, kakor jih je več med narodom slovenskim.

Oče Anton pa se je čutil novopokrepčanega, zavoljo čudodelnih zdihljajev radostnega.

Meta pa odloži naočnike sè zgerbančenega nosa, položi jih med vele liste pobožnih bukev, ter se pripravlja na odhod.

„Je,“ reče oče Slavej, „ka-li meniš že iti?“

„Bom pa šla,“ odgovori ter v resnici odide.

„Prav dobro si mi storila,“ upije oče Anton za njo iz hvaležnega serca, „pa še kaj pridi!“

Tako se je pričelo življenje našemu junaku, in potem je živel brezskerbno do istega časa, kateri se zamori brez škode v šoli.

Tisto jutro se oče Slavej obleče praznično, mati pa umije prihodnega učenjaka z mlačno vodo, razčese mu lasé, ter daje mu dobrih naukov na novo pot.

Popoludne pa je Slavljov Janezek z okorno svojo roko poskušal začertati perve čerke.

III.

Izvé se, s čim se peča bobovški gospod učitelj.

V polnem evetji šopirila se je spomlad, vse je bilo radostno, tice v logu in ribe v vodi. Samo bobovški gospod učitelj, Štefan Deska, bil je nekako zamišljen, ko je o solnčnem vzhodu opertal košek dobrega gnoja, da ga ponese še pred šolskim pričetkom na mesto, kjer naj bi njegove dobrodejne moči pokrepčale onemoglo rušo.

„Slabo se mi godi!“ pravi bobovški učitelj žalostno, ter počasi odide na hribovje za Bobovcem, kjer mu je bila oddeljena za vžitek njivica, peščena in suhotna.

Ko dospje do višine, od koder se vidi v dolu Bobovec, odpočije, ter tužno zre na spečo vas pod sabo.

„Tamo je Tinkar, vse še v pokoji — ni mi še oddal zadnje bire — iztirjam! In tu doli Čudej, tudi še vse spi — za libero še ni plačal — in tamo Kisel, v miru še vse — deček njegov mi ni še prinesel za derva, moram danes povprašati, kako da ne? Slabo se mi godi!“

In godernjaje stopa dalje in dospe do svoje lasti, kjer se oprosti težkega bremena.

Z olajšano dušo vrača se potem, ter verže z nekako zadovoljno gracijoznostjo slabopleteni košek čez učena ramena. Šum novega življenja prebudil je menda tudi pri Deski učiteljsko stran terpeče duše, zakaj se slastjo govori sam se sabo:

„Pri Porekarji že dim — včeraj zopet metal kamenje po farovškem Tetirji — tri gorke po perstih; pri Kosmu se oglašča živina — slabo vedenje v cerkvi — danes malo pokore; pri Kočarji že režejo derva — zopet ni znala pri župniku šest resnic — naj kleči!“

In tako prehodi gospod magister ves Bobovec, ter pripravlja bliskove mlademu zarodu njegovemu, mnogoobetajoči mladini.

Ko je osemkrat vdarilo kladivo na bron bobovskega zvona, vzame učitelj Deska izza kota znamenje svoje oblasti — dolgo leskovko, obleče dolgotelo haljo ter stopa počasi proti mestu dobrodejnega svojega delovanja. Srenjski očetje najeli so bili v ta namen sobo v vaški usnjariji ter z redko dareljubnostjo poklicali muze in gracije v kraj, kjer so vladale poprej erinije smerdljivega česla in sirovih kož.

Pred strojarijo je že zbrana kopica vedoželjne mladine. Upije, kriči, prepira se in pretepa.

Povedali zimo že poprej, da je tekel skozi Bobovec potok in ob njegovem obrežji stala je bobovška usnjarija in šola. Gospod Deska moral je toraj vselej, kader je hotel v svoje svetišče, čez mali mostiček, kjer je stala navadno druga tropica njegovih učencev, ter zerla mirno v dalje hitečo vodo.

Ali komaj zapazijo otroci Desko z domočo kapico na osiveli glavi in s čudodelno leskovko pod pazduho, uderó se v šolsko poslopje.

Učitelj Deska pa koraka počasi mimo cerkve, mimo farovža in verta njegovega. Pri cerkvenih vratih opravi poklon in pred farovžem pogladi dvorskega psa Tetirja; potem pa stopa dalje, čez mostiček, dokler ga ne sprejme strojarija v svoje smerdljivo krilo.

Prične se poduk. Naj poprej se moli, potem pa zapoje leskovka svojo pesem in še le, ko je pretepel navdušeni Deska polovico svojih učencev, prične podučevati. Kader pa vdari težko pričakovana ura enajsta, zaklene gospod učitelj dvorano bobovške akademije, ter spusti na dom mladoletno druhal.

Ko potihne hrum, stopa tudi Deska zmerno in učeno po stopnicah navzdol. V veži je stala strojarica ter globoko zdihovala, in prenašala in prekladala posodo na ognjišči.

„Ali bode južina?“ vpraša učitelj in skoraj milo mu je, ko se spomni tu pri plapolečem plamenu in pri polnih loncih mertvega svojega ognjišča.

Žena priterdi zamolklo.

„Kaj? žalost?“ začudi se Deska.

„Bolezen čez noč — Ančka bo umerla, o bog!“ ihti se ostrašena mati.

„Mirnost! le mirnost! ta je tolažba!“ reče Deska, „ali ste že kaj poskušali?“

„Ne vemo ničesa, take bolezni še ni bilo v hiši!“

„Torej poglejmo, kaj je?“ In z veliko zavestjo stopa za ubogo materjo. Tu moramo povedati, da je Štefan Deska po Bobovci slovel tudi za spretnega zdravnika.

„Vročje ji je, pravite?“

„Vsa je v potu, nič več me ne pozna.“

„Mati,“ in gospod Deska obstane ter s čudno učenostjo oberne pogled na objokano ženo, „mati, poslušajte moje besede, te sem bral v starih visokoučenih bukvah, v taistih so vsi zdravilni plodovi popisani, povedane vse dobrodejne koreninice, vsi močni sadeži in rastline, in vsa mogočna zdravila in vsa krepka doktorstva.“

Strojarica stermi in sklepa roke. Deska pa se je oradostil, videč vtis svoje besede.

„Ni je bolezni, katera bi ne imela nasprotnika v oni imenitni knjigi,“ pravi, „ki je, se ve, v visoki nemščini pisana. Tudi je tamo pisano o učeni astronomiji in prečudnem zvezdogledstvu in o moči, katero imajo zvezde in luna do nas. Samo proti vročini ni posebnega zapisano.“

„Tedad ni nič gotovega?“ vstraši se ženica.

„Tega bi ne terdil, pravi učitejski zdravnik, tega ne terdim. Timveč prišel sem po dolzih premišljevanjih, mati, po težavnih primerah, mati, da je vročinam najhujša nasprotnica voda.“

„Voda, voda, vam pravim,“ govori z navdušenjem. „Ta dobrodejna moča, katera nam goni mlinska kolesa in sè zelenjem obdava travnike in polja naša, pomočnica je tudi našemu zdravju!“

In Štefan Deska stopi v berno čumnato, kjer se je borilo mlado življenje sè smertjo. Na slabi posteljici leži deklica, obrazek ji gori od vročine in potni toki jo zalivajo. Včasih se stresejo blede ustnice in boleest prešine tedaj čelo in lica.

„Voda,“ pravi Deska, „že vidim, voda delala bo tu strašno dobro, voda ta čudodelna pomočnica.“

„Vode, prinesite vode,“ upije, „da jo vlijemo čez njo in da jo pretresejo vsi vodeni sokovi in čistine in da ji ugasne ogenj v drobu. Vode, vode!“

In ženica hiti po čudodelno zdravilo, Deska pa sede v znožje bolniške posteljice in z mirno kervjo pričakuje dobrodejne pomočnice.

Ali smertna boginja imela je več sočutja, kakor naš Eškulap, in nagne hladne svoje peroti na revno ležišče, vzame v naročje bolno dete, ter ga odnese v svoje mirno kraljestvo.

(*Dalje.*)

Emil Leon.

Zvon izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gl. za vse leto; 2 gl. za polleta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, Ottakring, Hauptstrasse 23.

Izdaje in ureduje: Jos. Stritar.

Štiskata: A. Keiss in F. Löb.